KEDVENC MŰVEIM MOZARTTÓL

Készítette: Horváth-Koós Nikoletta

1. FIGARO HÁZASSÁGA

Az „őrült nap” és egy majdnem füstbe menő esküvő zűrzavaros eseményeit briliáns szellemességgel elmesélő opera középpontjában a Sevillából már ismerős agyafúrt borbély és tűzrőlpattant szerelme, Susanna áll. Meg még sok minden más… Az emberi érzelmek, vágyak, álmok és megcsalattatások egész arzenálja, amit Mozart kiegyensúlyozott, választékos zenéje sok iróniával és még több humánummal ábrázol.

I. FELVONÁS

A történet Andalúziában, Almaviva gróf kastélyában, Figaro esküvője napján, a XVIII. században zajlik. Figaro a gróftól kapott szobát rendezgeti, Susanna menyasszonyi fátylát próbálja. A szerelmes vőlegény lelkesedése azonban csakhamar lelohad, amikor megérti, mi rejlik a gróf „nagylelkű” ajándéka mögött, hiszen mi sem egyszerűbb, mint a szolgálatkész komornyikot valami megbízatással jó messzire elküldeni, s közben az árván otthon hagyott menyecskét „néhány jó szóval” megvigasztalni. Marcellina és Bartolo jóvoltából Figaro házassága elé azonban még akadályok gördülnek. A borbély ugyanis valaha pénzt kért kölcsön az öreg házvezetőnőtől, de azt csak azzal a feltétellel kapta meg, hogy feleségül veszi az agg leányzót, ha nem tudná adósságát visszafizetni. Marcellina házassági tervét Bartolo is készséggel támogatja. Cherubino, a kis apród Susannának panaszolja el bánatát: a gróf szerelmi kalandon csípte, s most bizonyára elűzi a háztól. Váratlanul betoppan Almaviva gróf, s az apródnak alig sikerül észrevétlenül egy szék háta mögé bújni. A gróf azonnal hevesen udvarolni kezd felesége komornájának, de kívülről Basilio hangja hallatszik, s most ő is a szék mögé rejtőzik, amely mögött eddig az apród lapult.

Ennek viszont még idejében sikerült a székben elhelyezkednie, ahol Susanna egy ruhadarabbal letakarja. Az énekmester félreérthetetlen célzásokat tesz a grófnak Susanna iránt táplált gyengéd érzelmeire. Megjegyzései a grófnőt nem kímélik, mire a gróf képtelen türtőztetni magát, és előlép a szék mögül. A zenemester azonban cseppet sem ijed meg, hiszen nyilván nehéz lenne bárkinek is megmagyarázni, miért bújkál a méltóságos úr egy szék háta mögött a csinos komorna szobájában. Rövidesen előkerül Cherubino is, majd megjelenik Figaro egy sereg környékbeli fiatal élén, hogy megköszönje ura nagylelkűségét, aki önként lemondott a minden mátkapárt megcsúfoló *jus primae noctis*ról. Cherubino komolyabb büntetés nélkül megússza a dolgot, de - mint a gróf ezredéhez újonnan kinevezett tisztnek - azonnal el kell hagynia a kastélyt.

II. FELVONÁS

A grófné fájdalmasan gondol azokra az időkre, amikor férje még gyengéden szerette. Egyedül Susannában és Figaróban bízik; nekik talán sikerül újból feléje fordítaniuk a csapodár gróf szívét. Hármasban tervet szőnek: Figaro levelet ír a grófnak, és ebben arról értesíti, hogy a grófné este találkára készül. Susanna ellenben a grófot hívja találkára, melyre viszont a női ruhába öltöztetett apródot akarják elküldeni. Éppen mikor Cherubino a szobalány ruháját próbálja, kopogtat a bezárt ajtón a gróf. Az apród erre gyorsan a szomszédos szobába - a grófné hálószobájába - rohan, s magára zárja az ajtót. Míg a tétovázó grófné végre ajtót nyit férjének, az már szinte tombol a dühtől és féltékenységtől, annál is inkább, mivel neje semmiképpen nem akarja a hálószobájába beengedni. A gróf végül is türelmét vesztve szerszámokat hoz, hogy az ajtót kifeszítse. Csakhogy ezalatt Susanna sietve besurran a grófné szobájába, az apród pedig az ablakon át elmenekül. Így a grófi pár legnagyobb meglepetésére a grófnő hálószobájából - Susanna lép ki.

A bonyodalmaknak azonban még nincs vége. Antonio látott valakit az ablakon kiugrani... Figaro, hogy a helyzetet mentse, ezt gyorsan magára vállalja. Igen ám, de az illető egy iratot is elveszített ugrás közben, s ez most a gróf kezébe jut. Ha Figaro volt a bátor légtornász, mondja meg, mi van az írásban. Bármilyen talpraesett is a borbély, most az egyszer komolyan zavarban van. Még szerencse, hogy a grófnénak sikerül a férje kezében lévő iratot elolvasni, és súghat Figarónak. Viszont újabb bonyodalom is jelentkezik: Marcellina, Bartolo és Basilio adják elő panaszukat. A gróf ezzel is időt nyer, meg nem is lát egészen tisztán az ügyben, ezért bírói tárgyalást rendel el.

III. FELVONÁS

Susanna találkát ígér estére a grófnak, melyre a szobalány ruhájában a grófné fog elmenni. Lezajlik a bírósági tárgyalás, de egyáltalán nem úgy végződik, ahogyan azt a gróf szerette volna. Kiderül, hogy Figaro nem más, mint Bartolo és Marcellina rég elveszett gyermeke. A boldog mama most hozományként adja megkerült fiacskájának az egykori kölcsönt. Ezek után már semmi sem állhat a házasság útjában. A grófné a találkára hívó levelet diktálja Susannának férje számára. Bevonul a násznép, Almaviva gróf mit is tehetne egyebet - felhelyezi Susanna fejére a fehér mirtuszkoszorút. A boldog menyasszony eközben kezébe csúsztatja a levélkét.

IV. FELVONÁS

Barbarina a kertben keresi a tűt, mely Susanna levélkéjét összefogta, s melyet a szobalány, mint a beleegyezés jelét - visszakért. Figaro is tudomást szerez az ügyről, és mivel nem tudja, hogy a találkára nem Susanna, hanem a grófné fog elmenni, azt hiszi, újdonsült felesége máris megcsalja. Megérkezik a gróf, és tüzesen ostromolja saját álruhás feleségét. Ezalatt Figaro színleg Susannának udvarol, akiről ruhája alapján úgy véli, hogy a grófné, de vallomását akkor is folytatja, amikor ráismer a komorna hangjára. Kap is ezért néhány alapos pofont ifjú nejétől. A grófnak azonban bűnhődnie kell, és - amint tervezték - bele is esik a csapdába. Amikor fülön csípi komornyikját, aki feltűnően hangosan teszi a szépet a „grófnénak", és óriási lármát csapva kardot, bosszút, miegyebet emleget, mindenki odasiet, hogy leleplezze a „bűnösöket". Akkor azonban megjelenik az igazi grófné, és a megszégyenült gróf bűnbánóan esik előtte térdre.

2. KIS ÉJI ZENE

1. Tétel: Allegro

Határozott, lendületes indítás

Szerkezetileg egy Allegro tempójelzésű tétel szonátaforma szerint, egy agresszívan emelkedő rakétatémával

Melléktéma D dúrban írodott

D-dúrban kezdődik és a d-moll, és a C-dúr érintésével elérkezik a visszatéréshez

2. Tétel: Romanze. Andante

Rondó formájú - Lírikus, kecses téma - Tételt coda (záradék) fejezi be - Érinti a C mollt

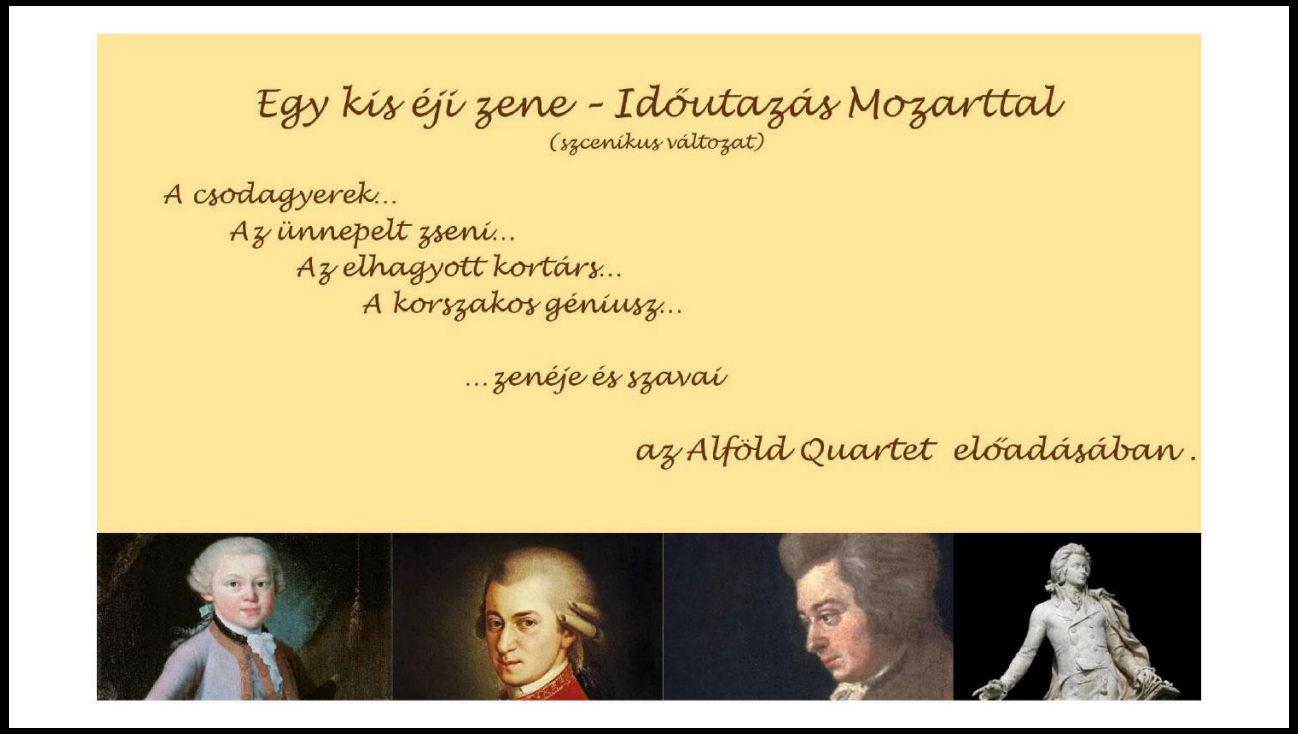

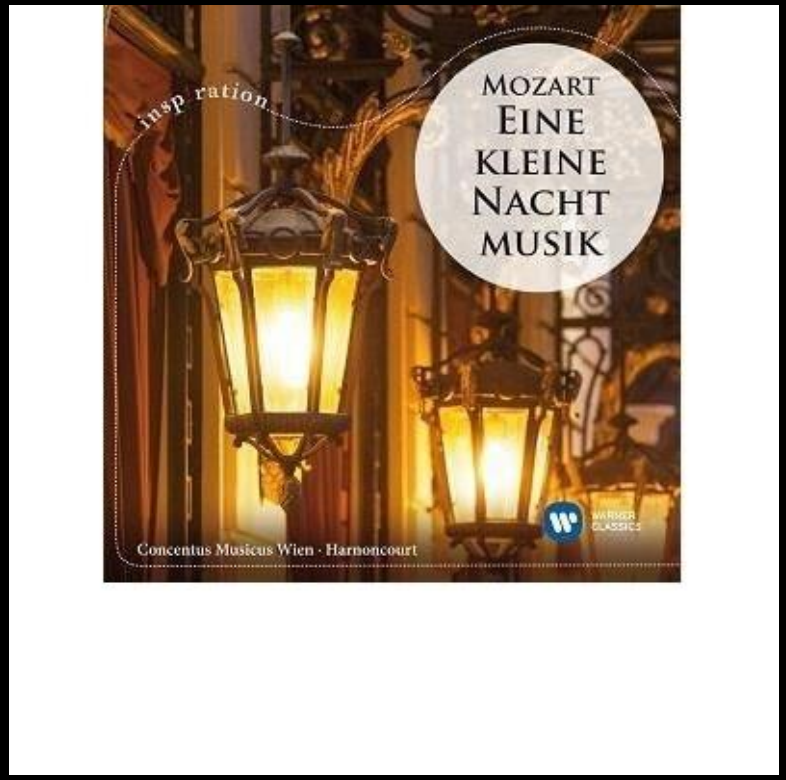

3. Tétel: Menuett. Allegretto

A B A formájú menüett - G dúrban játszódik

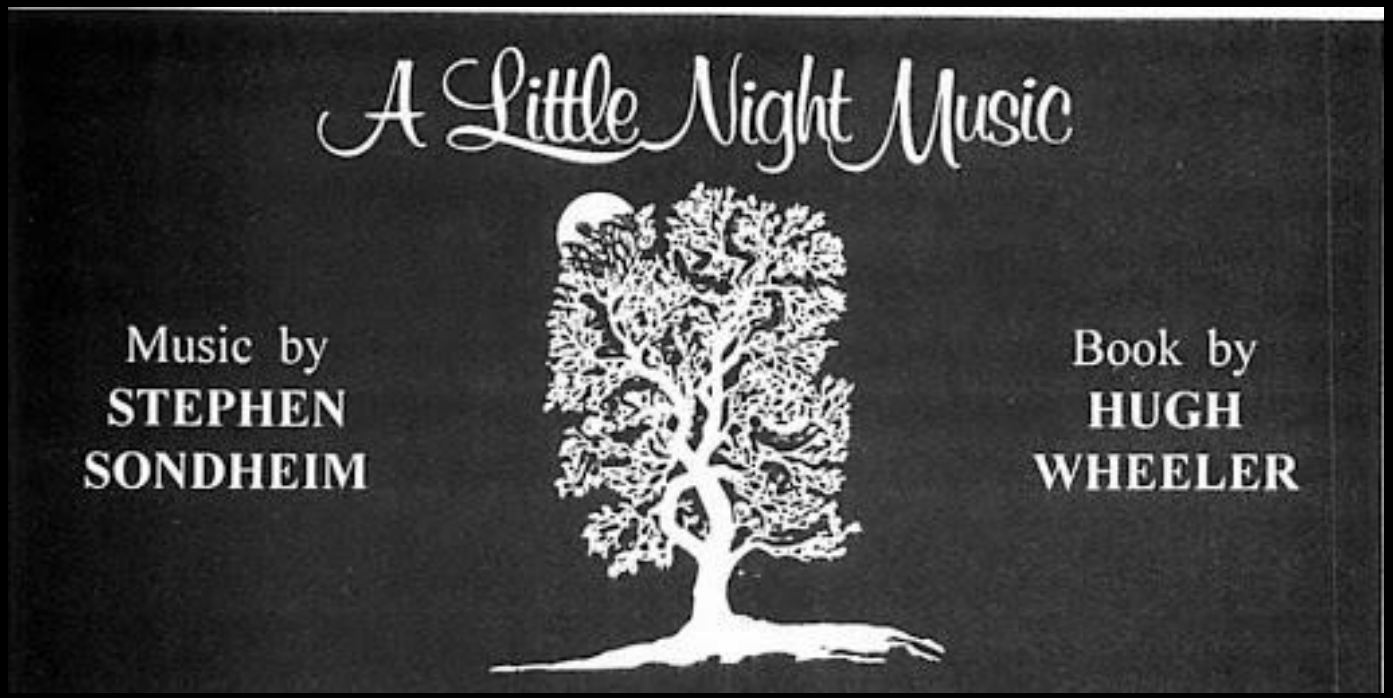

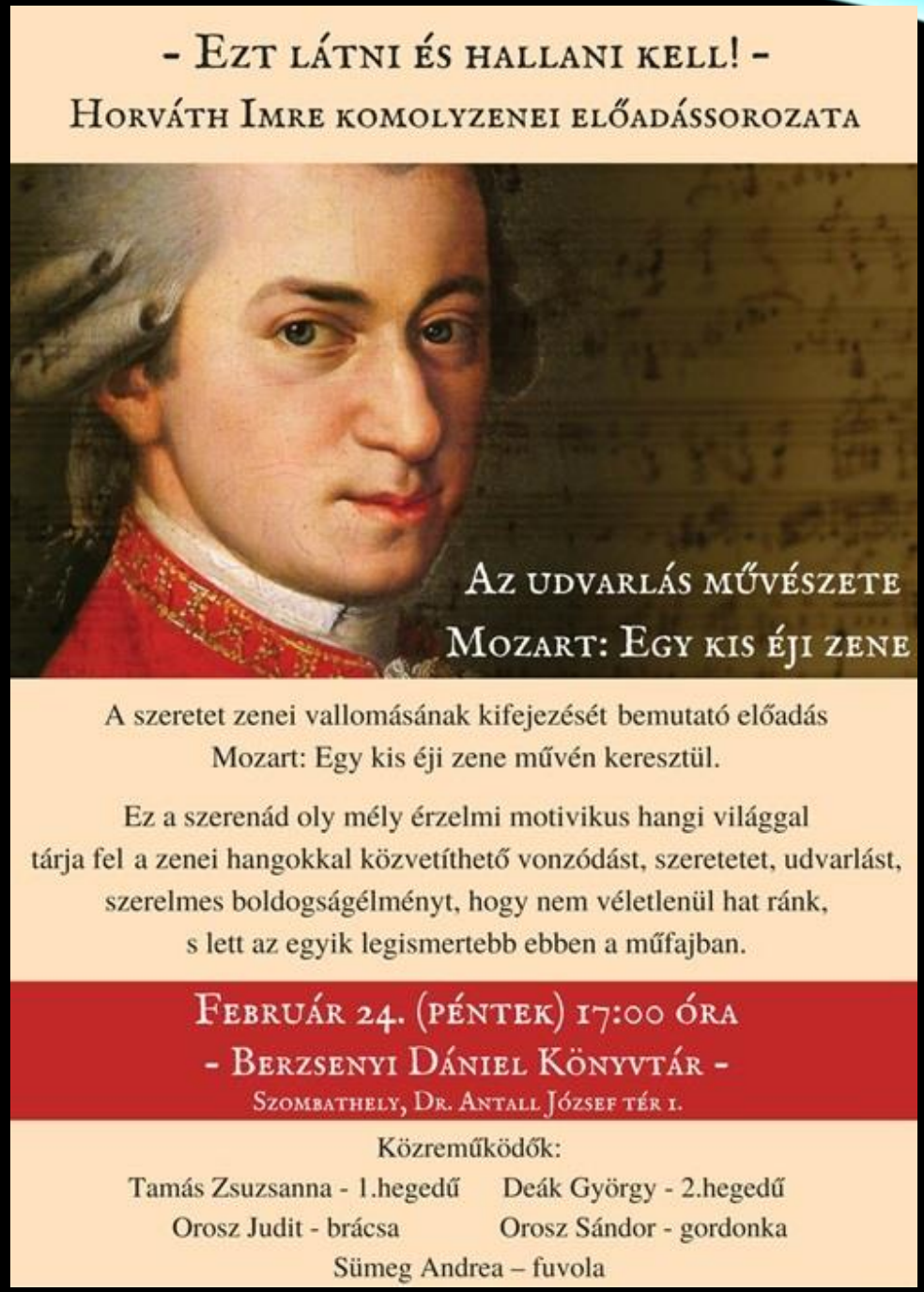

4. Tétel: Rondo. Allegro

Hangnem váltás - Rondó formájú - G dúrban íródott - Első tétel hangulatát idézi vissza

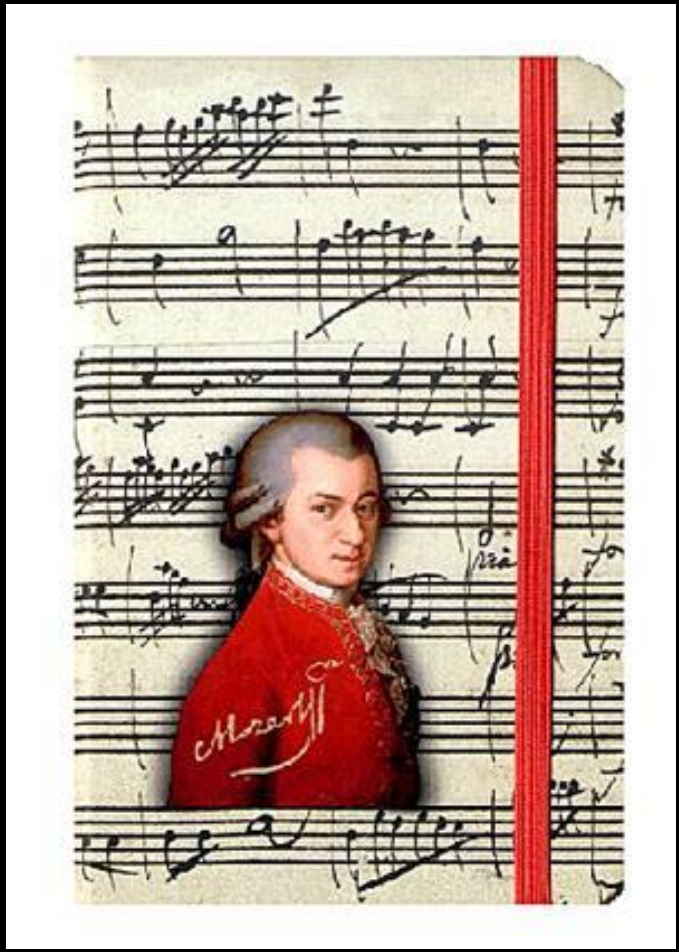

A szerző érett fővel, nem sokkal apja halála után, 31 évesen írta meg ezt a művét. Lehetne ez a darab a korra jellemző szerenádmuzsikák egyike, amit olykor-olykor beillesztenek egy előadásba, de nem az, több annál. Követi ugyan a 18. század aktuális zenei formakincsét, de korántsem közhelyes, megoldásait tekintve pedig feszegeti a műfaj határait, tulajdonképpen kis szimfóniának is tekinthetjük. A gyors ritmusú, fényes, olykor játékos, máskor lírai dallamok hallatán némi nosztalgiát érzünk az után a korszak után, amelyben a férfiak még zenekart verbuváltak, s szerenádot adtak szívük választottjának. A szépséges hölgy pedig a függöny mögül kukucskálva, szívdobogva tett gyertyát az ablakba – amennyiben tetszett neki a muzsika és a hódoló.

A szeretet zenei vallomásának kifejezését bemutató Mozart: Egy kis éji zene műve

Ez a szerenád oly mély érzelmi motivikus hangi világgal tárja fel a zenei hangokkal közvetíthető vonzódást, szeretetet, udvarlást, szerelmes boldogságélményt, hogy nem véletlenül hat ránk, s lett az egyik legismertebb ebben a műfajban.

Mozart szerenádja mondhatni örök. A kis éji zene tökéletesen felbontható az udvarlás különböző fázisaira, legalábbis Horváth Imre a következőképpen párnázná ki szavakkal ezt a szerenádot: 1. a szerenádra készülődés, 2. a szerelmes vallomás, 3. a táncra készülődés és 4. a boldogító örömmámor.

Ezáltal tökéletesen kerek a történet, a kedves meghódítása, s a hangok is erre törekednek, hiszen Mozart a skála minden hangját felhasználta a mű megkomponálásakor.

Mozart olyan kecsesen játszik a hangokkal, ahogy az élet, a benyomások az érzelmeinkkel. Örömteli szinkópák - bár igaz, ki látott már szomorút -, módosított hangokba rejtett titkok, apró meglepetésszerű lá hangok, amik mindig valami újat hoznak, párhuzamos menetek, amik elérnek a tökéletes elfogadásig, mikor már mindenki egy nyelvet beszél.

Természetesen egy kis veszekedés ebbe a kapcsolatba is belecsúszik, mikor a hangnem C-dúrról C-mollra vált - arra a c-mollra, amiben Beethooven megkomponálta a Sors-szimfóniát. De végül egy könnyed menüettben feloldódnak a szerelmesek, s ahogy a dallamvilág is, ők is visszatérnek az első pillanatok kacérságába.

3. A VARÁZSFUVOLA

Mozart csodálatos zenéje és Schikaneder az éterit az ellenállhatatlanul mulatságossal vegyítő története a felnőtté válásról valóban minden életszakaszban hordoz számunkra mondanivalót. Mindegy, hogy fiatal szerelmesként, szülőként vagy bölcs idős emberként találkozunk újra a művel, mindig magával ragad.

ELŐZMÉNY

Az Éj királynője minden hatalmát elvesztette. Férje halála után a vagyon és a föld az özvegyre és lányára, Paminára szállt, egy dolgot kivéve: a Napkorongot, melyet Sarastro gondjaira bízott a végrendelet. A Királynő nem nyugszik bele a végakaratba, és harcot indít a Napkorong visszaszerzéséért.

I. FELVONÁS

Taminót egy rém üldözi. Az ifjú elájul. Három dáma siet megmentésére, akik elpusztítják a szörnyet. Mindhármukat elbűvöli a kábult, szép fiatalember. A történtekről hírt kell vinniük úrnőjüknek, az Éj királynőjének, azonban mindegyik hölgy egyedül akar őrködni az ájult Tamino mellett. Ezen jóformán össze is vesznek, így aztán végül mindhárom együtt távozik. Tamino felébred, és egy furcsa, emberforma valamit lát közeledni. Papageno az, a madarász, aki madaraiért cserébe bort és ennivalót kap a dámáktól, vígan él, és egyetlen baja az, hogy még nem talált feleséget. Szóba elegyednek; Papageno azt füllenti, hogy ő ölte meg a kígyót. A visszatérő három dáma pont meghallja ezt, és megbünteti a nagyotmondó Papagenót: madaraiért cserébe most csak vizet, követ kap, meg egy lakatot a szájára. Közlik a hölgyek: ők mentették meg Taminót, akinek az Éj királynője leánya, Pamina képét küldi. Tamino egy csapásra beleszeret a képmásba. A lány azonban egy „gonosz démon”, Sarastro fogságában van – mesélik a dámák.

Mennydörgés kíséretében most maga a királynő jelenik meg, hogy tudassa Taminóval: ha kiszabadítja Paminát, az övé lehet a lány. A királynő távozik. A hölgyek leveszik a lakatot Papageno szájáról, és átadják Taminónak az Éj királynőjének ajándékát: egy fuvolát, mely elbűvölő muzsikájával boldogságot hoz az embereknek. Papageno már épp odább állna, de a hölgyek megállítják: a Királynő parancsára Tamino mellé kell szegődnie, és elkísérni őt Sarastro birodalmába. Papageno felháborodva fogadja a hírt. A hölgyek, hogy kissé kiengeszteljék, egy harangjátékot adnak neki. Taminót és a madarászt három bölcs gyermek fogja vezetni útjuk során. Sarastro palotája. Papageno rátalál az épp szökni próbáló Paminára. Elbeszéli neki, mint indultak az ő kiszabadítására. Tamino keresésére indulnak.

Eközben az ifjú a három gyermektől kér útmutatást, hogy rátaláljon szerelmére. „Légy állhatatos, türelmes – légy férfi.” – szól a válasz. Rácsodálkozik, hova vezették a gyermekek: rettentő vár helyett egy csodálatos templomot talál. Harciasan kér bebocsáttatást: harmadik próbálkozásra jár csak sikerrel. „Mit keresel e szent helyen?” – kérdi őt egy öreg pap. „A Szerelmet és az Erényt.” – válaszolja Tamino. A pap úgy látja, Taminót valójában az Éj királynőjének bosszúszomja vezérli. Szerinte Sarastro nem gonosz varázsló, az Éj királynője pedig nem szánni való, fájdalmas anya... „Ó, végtelen éjszaka!” – nyög fel Tamino. „Mikor tűnsz már el? Mikor látom már meg a világosságot?” A pap csak annyit árul el neki: Pamina életben van. Tamino fuvolázni kezd, hátha annak hangja előcsalja a szerelmét. Még az erdei vadállatok is előmerészkednek a csodálatos zenére, ám a lány nem kerül elő.

Pamina és Papageno szintén Taminót keresik. De Monostatos, Sarastro visszataszító szolgája, aki reménytelenül szerelmes Paminába, rajtuk üt. Papageno játszani kezd a harangjátékon, mire Monostatos és a rabszolgák megbabonázva, szelíden hallgatják a muzsikát, majd megbűvölten mennek a dolgukra. Ekkor azonban bevonul Sarastro és kísérete. Pamina megvallja Sarastrónak, hogy szökni próbált, mivel Monostatos nem hagyott neki nyugtot. Sarastro nem neheztel, viszont nem engedheti vissza a lányt anyjához - annak Pamina boldogsága lenne az ára. Sarastro úgy vallja: az Éj királynője túllépett saját hatáskörén. Monostatos vezeti be a foglyul ejtett Taminót; a két szerelmes végre először pillantja meg egymást. A szolga jutalmat vár leleményességéért - meg is kapja: huszonhét talpvesszőzést... Sarastro utasítására Taminót és Papagenót a Próbák Templomába vezetik, hogy lelkük megtisztuljon.

II. FELVONÁS

Sarastro és papjai gyűlnek össze egy szertartáson. Tamino vállalkozott a három próbára, hogy lehulljon szeméről az éjszaka fátyla – hogy Beavatottá váljon. A papok úgy döntenek, támogatni fogják az ifjút. Az istenekhez, Íziszhez és Oziriszhez fohászkodnak: adjanak bölcsességet és türelmet a leendő párnak, s ha elbuknának a próbákon, fogadják be őket az istenek. Két pap készíti fel az ifjakat az első próbára. Tamino eltökélt: aláveti magát bárminek, akár a halála árán is. Papageno már nem ennyire elszánt: ő csak enni, inni akar, meg esetleg egy asszonykát. De ha utóbbit csak próbák árán kaphat, akkor inkább szalma marad. Pedig van egy bizonyos szép és fiatal Papagena - mondják a papok....

A két férfi teljes sötétségben marad. A három dáma lopózik be; lemondóan közlik: Taminóék sorsa megpecsételődött, el fognak veszni. „Azt beszélik, aki beáll a Rendbe, egyből a pokolba jut!” Tamino bölcsen hallgat, de Papageno annyira megijed, hogy nem tudja tartani a száját. Végül a Beavatottak hangja zendül fel mennydörgés kíséretében, mire a dámák ijedten elszelelnek. A két pap gratulál Taminónak: teljesítette az első próbát. A békésen alvó Paminát Monostatos környékezi meg. Ő is párra vágyna, de elkerüli a szerelem, mivel mindenkit riaszt a külseje. A Holdat kéri, forduljon el, míg csókot lop – ám ekkor az Éj királynője jelenik meg. Mikor Paminától megtudja, hogy Tamino átállt Sarastro oldalára, iszonyú haragra gerjed. Tőrt ad lányának, és megfenyegeti: kitagadja, hogyha nem öli meg Sarastrót. Elviharzik.

Monostatos, aki titokban végignézte a jelenetet, alkut ajánl a lánynak: segít neki, ha az szeretni fogja őt. Pamina visszautasítja, mire Monostatos elkeseredésében le akarja őt szúrni. Sarastro avatkozik közbe: Monostatost elzavarja – a szolga az Éj királynőjéhez szalad. Pamina kérleli a főpapot, ne büntesse meg anyját. Sarastro megnyugtatja a lányt: e falak között bosszúnak nincs helye. Taminót és Papagenót a második próbára vezeti a két pap. Továbbra is csöndben kell maradniuk. Egy csúf öregasszony jelenik meg, Papagenóval beszélget. Azt állítja, van egy szeretője, aki tíz évvel idősebb nála - és Papagenónak hívják. Mennydörgés emlékezteti a madarászt: jobb volna csöndben maradnia...

A három gyermek jelenik meg: Sarastro velük küldi vissza a fuvolát és a harangjátékot gazdáiknak, melyeket korábban elvettek tőlük. Étellel-itallal roskadozó asztal jelenik meg. Papageno boldogan nekilát enni, Tamino inkább muzsikál. A zene hangjára Pamina rájuk talál, szerelme azonban a próba intelme miatt némán elhúzódik tőle. A lány azt hiszi, Tamino nem szereti őt többé. Összetört szívvel távozik. A papok kórusa imádkozik Taminóért.

Papageno elbukott a próbákon. Próbálja meglelni Taminót és a kiutat. A papok közlik vele: az istenek elengedik neki a büntetést, amit megérdemelne, cserébe viszont nem részesülhet a Beavatottak kiváltságában. A madarász közli velük, hogy ő csak egy kis borra vágyik, amit meg is kap. Hirtelen átjárja az érzés: párra vágyik! Betáncol a korábbi öregasszony, és tudatja Papagenóval: vagy beéri vele, vagy többet nem lát se napfényt, se finom ételt, asszonyról nem beszélve... Papageno ijedtében megfogadja, hogy hűséges lesz hozzá, mire az öregasszony a fiatal és szép Papagenává változik. A meglepett Papageno azonban nem méltó még párjára, ezért egy pap elvezeti a lányt.

A három gyermek köszönti a hamarosan felkelő Napot. Pamina közeledik, kit elemészt a bánat, amiért Tamino képes volt elhagyni őt. Előveszi a tőrt, melyet anyja adott neki, és magára emeli. A három gyermek állítja meg, mondván: Tamino csakis őt szereti. Mind elindulnak, hogy megkeressék az ifjút.

Tűz és víz földjén jár Tamino. Inkább meghalna, semmint feladja küldetését. Pamina jelenik meg: együtt, kéz a kézben folytathatják útjukat. A félelmek kapuja előtt állnak, mely mögött halál leselkedik rájuk. Pamina bölcs tanácsára a fuvolát hívják segítségül. Sikerül keresztülvágniuk a tűzön. Ízisz szentesítette kapcsolatukat – beléphetnek a templomba. Eközben Papageno nyughatatlanul keresi Papagenáját. Mióta meglátta mátkáját, nincs maradása. Sípján próbálja hívni – mindhiába. Elkeseredésében fel akarja akasztani magát, de a három gyermek ismét közbeavatkozik, és azt tanácsolják: játsszon inkább a harangjátékán. A muzsika ereje ismét győz: előkerül Papagena, és végre boldogan állnak neki közös életük, és a sok kis Papagena és Papageno tervezésének. Monostatos ólálkodik vissza az Éj királynőjével és a három dámával. A királynő ezúttal Monostatosnak ígérte Pamina kezét annak szolgálataiért cserébe. Merényletre készülnek a Testvériség ellen. Egyszerre azonban a földre rogynak és hatalmuk megtörik: felkel a Nap, és mindent beragyog. Bevonul Sarastro és kísérete. „A napsugarak elűzik az éjt; a bátorság győzedelmeskedik, s így Szépség és Bölcsesség elnyerik örök jutalmukat.”

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!!

:)